

Zitting 1981–1982

17 374 (R 1204)

Goedkeuring van de op 27 juni 1980 te Genève tot stand gekomen Overeenkomst tot instelling van het Gemeenschappelijke Fonds voor Grondstoffen, met Bijlagen (Trb. 1981, 49, en Trb. 1982, 2)

Nr. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

Inleiding¹

In de periode 1977–1980 heeft onder auspiciën van de UNCTAD te Genève een reeks onderhandelingen plaatsgevonden die tot doel hadden te komen tot de instelling van een Gemeenschappelijk Fonds voor Grondstoffen. Deze onderhandelingen vonden hun oorsprong in de VN-resoluties inzake een Nieuwe Internationale Economische Orde (1974) en het Geïntegreerd Grondstoffenprogramma¹ (1975) en meer in het bijzonder in UNCTAD-resolutie 93 IV, aanvaard tijdens de UNCTAD IV-conferentie in Nairobi (1976)¹. De centrale gedachte was dat gestreefd diende te worden naar een mondiaal beleid voor de gehele grondstoffensector, dat onder meer zou moeten leiden tot een versterking van de positie van de ontwikkelingslanden. Daarbij speelde met name de overweging dat de bestaande prijsinstabiliteit op de grondstoffenmarkt voor zowel grondstoffenproducerende als -consumerende landen nadelig is.

Stabilisering van grondstoffenprijzen – voornamelijk door middel van buffervoorraden – moet enerzijds inkomens van grondstoffenproducenten (merendeels in ontwikkelingslanden) helpen stabiliseren, zodat een meer gelijkmatige economische planning mogelijk wordt; anderzijds wordt de investerings- en afzetplanning van de consumenten-verwerkers minder beïnvloed door grote prijsvariëaties. Voorts wordt door prijsstabilisatie een zekere bijdrage geleverd aan de inflatiebestrijding.

Ter concretisering van eerder genoemde doeleinden is in de loop der jaren een aantal afzonderlijke internationale grondstoffenakkoorden gesloten.

Uitgaand nu van de wenselijkheid van een bredere aanpak van de grondstoffenproblematiek op mondiaal niveau, met name op financieel gebied, werd in resolutie 93 IV overeengekomen dat gestreefd dient te worden naar de totstandkoming van een centrale instelling die de activiteiten van de afzonderlijke organisaties – vorming van buffervoorraden – financieel zou moeten bundelen en ondersteunen: het Gemeenschappelijke Grondstoffenfonds.

In de loop van de onderhandelingen werd voorts overeengekomen de taak van het Fonds uit te breiden tot de financiering van een aantal maatregelen – onderzoek en ontwikkeling, diversificatie en dergelijke – die de positie moeten versterken van vooral die grondstoffen die niet voor buffervoorraadvorming in aanmerking komen.

¹ Tractatenblad 1981, 49 en 1982, 2 en de AVVN-resoluties 3201 (S-VI) en 3202 (S-VI) van 1 mei 1974 AVVN-resolutie 3362 (S-VII) van 16 september 1975 en UNCTAD-resolutie 93/IV van 30 mei 1976 zijn nedergelegd op de bibliotheek ter inzage.

In deze memorie worden achtereenvolgens behandeld het verloop van de onderhandelingen (hoofdstuk I), de algemene opzet van de overeenkomst (hoofdstuk II), de inhoud van de overeenkomst (hoofdstuk III), het Nederlandse optreden tijdens de onderhandelingen (hoofdstuk IV), de budgettaire consequenties voor het Koninkrijk (hoofdstuk V) en het standpunt van de regering ten aanzien van de betekenis van en de deelneming aan de overeenkomst (slotbeschouwing, hoofdstuk VI).

I. Verloop van de onderhandelingen inzake het Gemeenschappelijke Fonds voor Grondstoffen 1977–1980

Op 27 juni 1980 werd de Overeenkomst tot instelling van het Gemeenschappelijke Fonds voor Grondstoffen aangenomen. Daarmee kwam een einde aan een reeks van onderhandelingen over een concept, uniek in de geschiedenis van het VN-overleg. De eerste uitwerking ervan in een voorstel van het Secretariaat van de UNCTAD moest het Fonds in staat stellen geheel zelfstandig op de diverse grondstoffenmarkten te opereren. Dit voorstel werd geïntroduceerd tijdens de Eerste Onderhandelingsconferentie inzake het Grondstoffenfonds, die in maart 1977 in Genève plaatsvond.

Van het begin af aan hebben de grote industrielanden (met name de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en de Bondsrepubliek Duitsland) zich negatief tegenover ieder concept van een grondstoffenfonds opgesteld, een positie die vooral aanvankelijk door de meerderheid van de B-groep (OESO-lid-staten) werd gedeeld. Dit had tot gevolg dat Noorwegen en het Koninkrijk als voorstanders van een Gemeenschappelijk Fonds lange tijd geïsoleerd stonden. Pas in de slotbijeenkomst van de Conferentie voor Internationale Economische Samenwerking (CIES) te Parijs (juni 1977) – die zich ook met de grondstoffenproblematiek bezighield – bleek men algemeen bereid althans het principe van totstandkoming van het Fonds te aanvaarden, waarmee de eerste stap tot realisering was gezet.

In de onderhandelingen over het Gemeenschappelijke Grondstoffenfonds was daarvan aanvankelijk nog weinig te merken. Mocht van de Eerste Onderhandelingsconferentie (maart 1977) nog niet veel worden verwacht, ook na de CIES trad weinig verbetering in. Dit leidde er zelfs toe dat de Tweede Onderhandelingsconferentie (november 1977) moest worden afgebroken en sine die verdaagd. Het ging daarbij met name om twee problemen, te weten de financiering van het zogenaamde Eerste Loket en erkenning van het principe van het zogenaamde Tweede Loket (zie hoofdstuk III). Het onderhandelingsklimaat was er door dit alles niet beter op geworden en het duurde dan ook een jaar voordat het officiële overleg weer kon worden opgenomen (november 1978) in de zogenaamde «Voortgezette Tweede Onderhandelingsconferentie».

In de tussenliggende periode had de secretaris-generaal van de UNCTAD een viertal consultaties gehouden waar de diverse delegatiehoofden op persoonlijke basis waren vertegenwoordigd. De indicaties tijdens deze consultaties waren vrij bemoedigend en leidden ertoe dat in het november-overleg ten aanzien van de opzet van het Fonds twee belangrijke beslissingen werden bereikt. Het door UNCTAD voorgestelde en door vrijwel de gehele Groep van 77 (ontwikkelingslanden) overgenomen idee van een systeem van autonome marktinterventies met eigen kapitaalmiddelen werd vervangen door een systeem van financieringsbemiddeling (zie hoofdstuk III). De aanvaarding van deze nieuwe opzet kan als een concessie van de Groep van 77 worden aangemerkt; anderzijds accepteerden de industrielanden daarvoor de instelling van het Tweede Loket. Hiermee was een belangrijke stap gezet in de richting van gezamenlijke verantwoordelijkheid van producenten- en consumentenlanden op grondstoffengebied en werd de basis gelegd voor het uiteindelijke akkoord. Overeenstemming over de

hoogte van de overheidsbijdragen aan het Eerste Loket bleek echter nog niet mogelijk zodat de conferentie nogmaals moest worden verdaagd, ditmaal tot maart 1979.

Deze onderhandelingsronde bracht de langverwachte doorbraak, die leidde tot het zogenaamde «maart-akkoord». Dit akkoord omvatte de hoofdlijnen van de uiteindelijke Gemeenschappelijke Grondstoffen-Overeenkomst, basis waarvan in het verdere overleg niet meer is afgeweken. Het feit, dat in mei 1979 UNCTAD V in Manilla begon, heeft in dit opzicht bij de grote industrielanden de concessiebereidheid doen toenemen; men vreesde namelijk grote politieke moeilijkheden tijdens de Manilla-conferentie als het Gemeenschappelijk Grondstoffenoverleg zo vlak daarvoor zou mislukken.

Ter uitwerking van het maart-akkoord werd een zogenaamd Interim Committee ingesteld. Na vijf bijeenkomsten daarvan kon op 27 juni 1980 het overleg over de uiteindelijke tekst van de overeenkomst in de hiertoe hervatte onderhandelingsconferentie worden afgesloten. De overeenkomst is hiermee realiteit geworden.

Alvorens het Fonds daadwerkelijk zijn activiteiten zal kunnen beginnen, dient evenwel naast het vervullen van de ratificatievoorwaarden nog een aantal procedurele zaken te worden geregeld. Het betreft hier met name het ontwerpen van het reglement van orde van de Raad van Bestuur en het College van Bewindvoerders. Voorts moeten reglementen worden voorbereid betreffende de werkzaamheden van het Fonds, het Raadgevend Comité en de Fonds-staf en ten slotte moet het administratieve budget voor het Fonds worden opgesteld. Hiermee is het nieuw ingestelde Voorbereidende Comité belast, waarin alle landen, die hebben deelgenomen aan de onderhandelingen over het Fonds, zitting hebben.

II. Algemene opzet van het Grondstoffenfonds

Bij de beschouwing van de structuur van het Fonds valt allereerst op de indeling in twee rekeningen, de hierna te noemen «Loketten», die geheel los van elkaar opereren en ook verschillende functies hebben (artikel 16, onder B).

Het Eerste Loket heeft de taak leningen te verschaffen ter medefinanciering van buffervoorraden in het kader van internationale grondstoffenovereenkomsten (IGO's). Tot IGO's behoren de Overeenkomsten inzake respectievelijk suiker, tin, rubber, koffie en cacao.

Het Tweede Loket is bedoeld voor de financiering van een andere categorie maatregelen, zoals marktpromotie, onderzoek en ontwikkeling en diversificatie. Het Tweede Loket zal daarbij vanuit zijn specifieke gerichtheid op grondstoffen de coördinatie en consultatie ten aanzien van deze maatregelen bevorderen (artikel 3, onder b en c).

Deze tweedeling is kenmerkend voor de opzet van het Fonds; voor de historische achtergronden zij verwezen naar hoofdstuk I.

In dit verband mag niet onvermeld blijven, dat de strikte scheiding van de twee Loketten tot het einde toe een moeizaam punt in het overleg is geweest. Bij de B-groep heeft namelijk altijd de vrees bestaan, dat door druk van de G-77 het inkomen van het Eerste Loket ten koste van de IGO's zodanig zou worden opgeschroefd, dat er voldoende ruimte ontstaat om gelden uit de netto-winst van het Eerste Loket over te hevelen naar het Tweede Loket. Uiteindelijk geldt, dat het Eerste Loket in principe financieel zelfvoorzienend moet zijn, terwijl het Tweede Loket voornamelijk schenkingen zal verrichten uit zijn middelen, die daardoor uitgeput zullen raken. Het gebruik van gelden uit het Eerste Loket als financieringsbron voor het Tweede Loket zou dit principe aantasten.

Een ander markant kenmerk van het Fonds is zijn verhouding met de IGO's. Basisprincipe is altijd geweest dat IGO's volstrekt autonoom zijn en blijven bij het stabiliseren van grondstoffenmarkten en dat het Grondstoffenfonds hierop geen invloed kan uitoefenen. Dit komt duidelijk tot uitdruk-

king in de bepalingen, die de verhouding Grondstoffenfonds – IGO's regelen (artikel 7). Wel bestaan tussen beide partijen rechten en plichten voortvloeiende uit hun financiële relatie; deze worden geregeld in de associatie-overeenkomst die bij toetreding van de IGO tot het Fonds door beide wordt gesloten. Voor de landen, die lid van zo'n IGO zijn, bestaat dus in feite een dubbel lidmaatschap van het Fonds, te weten direct (als lid van het Fonds; artikelen 4 en 5) en indirect (via de IGO; artikel 7); deze opzet vindt men terug in de stemverdeling.

In het hierna volgende zal nader op werking en opzet van beide Loketten worden ingegaan. Daarnaast zal aandacht worden besteed aan de bestuursorganen en de stemstructuur van het Fonds.

III. De inhoud van de overeenkomst

A. De financiële structuur en werking van het Eerste Lokaal (artikelen 8–17)

De financiële structuur van het Eerste Lokaal bestaat voornamelijk uit het rechtstreeks bijgedragen kapitaal van de lid-staten van het Fonds, uit depositogelden van de IGO's en de kapitaalmarktleningen, die het Fonds op basis van overheidsgaranties kan opnemen (artikel 17, A, eerste lid).

De kapitaalstructuur van het Eerste Lokaal wordt gevormd door enerzijds het reeds genoemde rechtstreeks bijgedragen kapitaal en anderzijds garantiëkapitaal, dat afkomstig is van lid-staten van individuele IGO's, die met het Fonds een associatie-akkoord hebben afgesloten (artikel 9, eerste lid). De omvang van het kapitaal zal dus afhankelijk zijn van het aantal IGO's, dat zich bij het Fonds aansluit. De kapitaalstructuur dient tevens ter bepaling van de stemverdeling over de lid-staten van het Fonds (zie onder III, sub C, van deze memorie).

Cijfermatig kan de financiële structuur van het Eerste Lokaal als volgt worden weergegeven:

De financiële structuur van het Eerste Lokaal

	in FRE mln. (in Dfl. mln.)	
<i>I. Kapitaal</i>		
A. rechtstreeks bijgedragen kapitaal door Fonds-lid-staten	356	(910)
1. kasmiddelen – kasgelden	140 (358)	
promessen	140 (358)	
2. overheidsgaranties	76 (194)	
B. Garantiekapitaal via IGO's		PM
	356 +	PM (910 + PM)
<i>II. Kasdeposito's van IGO's</i>		
		PM
<i>III. Kapitaalmarktleningen op basis van de overheidsgaranties (I.A2) en het garantiëkapitaal (I.B)</i>		
		PM
	356 +	PM (910 + PM)
Voorgescreven overdracht naar het Tweede Lokaal	53	(135)
Totaal aan middelen voor het Eerste Lokaal	303 +	PM (775 + PM)

Met betrekking tot dit overzicht kan het volgende worden opgemerkt.

1. Tijdens de onderhandelingen werd de US dollar als werkvaluta gebruikt. Na de totstandkoming van de overeenkomst werden alle bedragen in dollars omgezet in rekeneenheden van het Fonds (FRE) tegen de koers $FRE = US \$ 1,32162$. In deze memorie van toelichting zullen de bedragen eveneens worden uitgedrukt in FRE, waar nodig aangevuld met het equivalent in guldens. De koers van de FRE ten opzichte van Dfl op 27 juni 1980 bedroeg $FRE 1 = Dfl 2,558$.

2. In de kasgelden, in het overzicht genoemd onder II, sub A, 1, is rekening gehouden met per land gelijke minimumbijdragen van FRE 756647. Hierbij is uitgegaan van een deelneming aan het Fonds van 150 landen. Elk land mag bepalen welk deel van zijn minimumbijdrage naar het Tweede Loket gaat; minstens dient evenwel FRE 52 965 300 van deze bijdragen aan het Tweede Loket overgedragen te worden (artikel 10, derde lid).

3. De omvang van de met PM aangegeven posten is onbekend en afhankelijk van het aantal met het Fonds geassocieerde IGO's.

4. De kapitaalmarktleningen onder III van het overzicht worden gedekt door de garanties van de categorieën, in het overzicht vermeld onder I, sub A, 2, en sub B, en mogen derhalve niet worden dubbel geteld.

Het rechtstreeks bijgedragen kapitaal (artikelen 9 t/m 11 en 17, onder A en B)

De functie van het rechtstreeks bijgedragen kapitaal is in eerste instantie het vergroten van de kredietwaardigheid van het Fonds. Daarnaast zal dit deel van het Fondskapitaal gebruikt worden om de liquiditeitsbehoeften op korte termijn van het Eerste Loket te dekken en om uit de renten op uitzettingen de administratieve kosten van het Fonds te bekostigen (artikel 17, derde lid). Het rechtstreeks bijgedragen kapitaal van lid-staten dient dus niet voor de financiering van buffervoorraden, zoals oorspronkelijk in de bedoeling van de UNCTAD heeft gelegen. De UNCTAD-voorstellen ter zake voorzagen in een systeem van autonome marktinterventies op een tiental grondstoffenmarkten waarbij een eigen kapitaal voor het Fonds van US \$ 4,5 mld. was voorgesteld. Het uitgangspunt, dat verantwoordelijkheid voor prijsstabilisatie van een bepaalde grondstof thuishoort in een IGO, heeft er ten slotte toe geleid, dat deze voorstellen zijn verworpen. Het rechtstreeks bijgedragen kapitaal kan, behalve als basis voor het uitvoeren van de reeds genoemde financieel-administratieve taken, derhalve gezien worden als blijk van politieke instemming van de deelnemende regeringen om deze nieuwe financiële instelling toch van eigen middelen te voorzien.

Op het rechtstreeks bijgedragen kapitaal van FRE 356 mln., verdeeld in 47 000 aandelen van FRE 7566 elk, kan als volgt worden ingeschreven (artikelen 9 t/m 11):

- 37 000 vol te storten aandelen, waarbij volgens een tweejarig betalings-schema na de inwerkingtreding van de overeenkomst de helft in kasgelden en de andere helft in rentevrije betalingspromessen worden betaald. De betalingspromessen worden verzilverd, indien de Raad van Bewindvoerders zulks nodig acht;

- 10 000 aandelen in de vorm van overheidsgaranties, die slechts mogen worden aangesproken, indien het Eerste Loket niet meer aan zijn financiële verplichtingen kan voldoen.

Het aantal aandelen, waarop elke lid-staten kan inschrijven, is weergegeven in bijlage A van de overeenkomst. Elke lid-staat schrijft voor minstens 100 aandelen in. Het bedrag dat hiermee gemoeid is (FRE 756 647) moet worden beschouwd als het voor elke lid-staat gelijke entreegeld voor toetreding van het Fonds.

De resterende aandelen worden over de lid-staten verdeeld op basis van een combinatie van twee factoren, namelijk het aandeel in de bijdragenschaal voor het budget van de Verenigde Naties en de hoogte van het bruto nationaal produkt per hoofd van de bevolking.

Het garanti kapitaal via IGO's en deposito's (artikelen 14 en 17, onder D t/m H)

Twee derde van de maximale financieringsbehoefte van de IGO wordt gedekt door overheidsgaranties, ditmaal van lid-staten van de betrokken IGO en dus niet te verwarren met de overheidsgaranties die door lid-staten

van het Fonds rechtstreeks aan het Fonds worden verstrekt, zoals hierboven is uiteengezet. In elke IGO zijn opgenomen de maximale omvang van de aan te kopen buffervoorraad en tevens de interventieprijis (of -prijzen in geval van getrapte aankopen), waarmee de maximale financieringsbehoefte van elke IGO is bepaald. De lid-staten van elke IGO dienen in principe een derde van deze behoefte in kasmiddelen aan de IGO te betalen en zoals gezegd voor het overige twee derde deel garant te staan. Direct na de associatie deponereert de IGO haar kasmiddelen bij en draagt haar overheids-garanties over aan het Fonds. Het Fonds verkrijgt op deze wijze een pool van kasdeposito's van geassocieerde IGO's en een portefeuille van overheidsgaranties, op basis waarvan het Fonds op de kapitaalmarkt kan opereren. Indien een geassocieerde IGO als gevolg van de marktontwikkelingen een buffervoorraad moet gaan vormen, geeft het Fonds in eerste instantie het depositio van de betrokken IGO terug en verleent in tweede instantie een krediet – tot het maximum van de via de IGO overgedragen overheids-garanties – dat gefinancierd wordt uit de pool van kasdeposito's en bij uitputting van deze pool met kapitaalmarktleningen.

Deze pooling-opzet geeft de opvatting weer, dat het Eerste Loket moet functioneren via een systeem van louter financieringsbemiddeling. Waar het de daadwerkelijke financiering van buffervoorraden betreft, fungeert het Eerste Loket als bemiddelaar tussen de IGO's onderling en tussen de IGO's en de kapitaalmarkt. De rechtstreekse kapitaalbijdragen spelen daarbij op de achtergrond een vertrouwenwekkende rol.

Vooropgesteld zij dat de doelstellingen van het Eerste Loket beter geëffectueerd kunnen worden naarmate meer IGO's ermee geassocieerd zijn en naarmate de prijsbewegingen van de onderscheiden grondstoffen tegengesteld verlopen. De aanwezigheid van een pool van kasdeposito's stelt het Fonds in principe in staat IGO's kredieten te verstrekken zonder daarvoor kapitaalmarkt middelen te moeten aantrekken.

Ingeval echter deze pool geheel is benut, kan het Fonds op basis van zijn garantieportefeuille kapitaalmarktleningen aantrekken tegen betere voorwaarden dan de afzonderlijke IGO's dat zouden kunnen. Daarbij wordt ervan uitgegaan dat het Fonds een hogere kredietwaardigheid op de kapitaalmarkt zal genieten dan de individuele IGO's. De IGO is door middel van deze gegarandeerde kredieten verzekerd van de mogelijkheid om de maximale omvang van zijn buffervoorraden aan te kopen zonder daarvoor zelf een beroep te moeten doen op de kapitaalmarkt. Aangezien de noodzaak tot het aanleggen van een buffervoorraad zich naar verwachting niet gelijktijdig bij alle IGO's zal voordoen, kunnen pooling-voordelen ontstaan, die samen met de verwachte voordelen uit bij het Fonds gecentraliseerde kapitaalmarktoperaties via het rentebeleid van het Fonds ten goede zullen komen aan de geassocieerde IGO's.

Opgemerkt zij dat de overeenkomst bepaalt, dat het Fonds voor eenmaal geassocieerde IGO's in principe de enige financieringsbron is voor de buffervoorraadoperaties, alsmede voor de daarmee samenhangende opslag- en beheerskosten (artikel 17, negende lid, onder b). De overeenkomst bepaalt tevens dat deze kosten tot een bedrag van maximaal 20% van de aankoopwaarde van de buffervoorraad door fondskredieten kunnen worden gedekt (artikel 17, achtste lid). Interest op fondskredieten dient gefinancierd te worden uit de verkoop van de buffervoorraden dan wel door de lid-staten van die IGO te worden opgebracht. Indien ten behoeve van buffervoorraadaankopen het Fonds leningen heeft verstrekt aan een IGO, dient deze IGO de opslagbewijzen van de aangekochte grondstoffen (celen of stockwarrants) aan het Fonds in bewaring te geven. Zodra, als gevolg van stijgende marktprijzen, de buffervoorraad moet worden verkocht, geeft het Fonds genoemde bewijzen terug. Na de voorraadverkoop herstelt de IGO zijn oorspronkelijke financiële positie bij het Fonds door de kredieten in te lossen en kasdeposito weer aan te vullen tot een derde van de maximale financieringsbehoefte.

De leningscapaciteit van het Eerste Loket wordt begrensd door de som van de garanties uit hoofde van de rechtstreekse overheidsbijdragen, het garantiekapitaal via IGO's en de Speciale Reserve (artikel 15). Hiermee wordt het fonds geacht aan al zijn kredietverplichtingen jegens IGO's te kunnen voldoen. De Speciale Reserve (artikel 16, onder C) is in het leven geroepen om de kredietwaardigheid van het Eerste Loket te vergroten en zal worden gevormd door eventuele netto-opbrengsten uit activiteiten van het Eerste Loket. Deze netto-opbrengsten zullen bestaan enerzijds uit verkregen interest uit belegging van kasmiddelen na aftrek van administratieve kosten en anderzijds uit het netto-resultaat van het rentebeleid van het Fonds. Dit rentebeleid is in de overeenkomst slechts in algemene lijnen aangegeven (artikel 17, vierde t/m zesde lid). Het Fonds heft rente op kredieten, die aan IGO's worden verleend. Anderzijds betaalt het Fonds rente op uitstaande IGO-kasdeposito's en op aangegane kapitaalmarktverplichtingen. Het rentebeleid dient zodanig te zijn, dat enerzijds de kredietwaardigheid van het Fonds niet wordt aangetast, terwijl anderzijds aan IGO's zo laag mogelijke lasten worden opgelegd. Het rentebeleid zal nader worden uitgewerkt in de regelingen van het Fonds.

De aansprakelijkheidsstelling (artikel 17, elfde en twaalfde lid)

Indien het Eerste Loket niet meer aan zijn financiële verplichtingen uit hoofde van kapitaalmarktleningen kan voldoen, hetzij doordat geassocieerde IGO's met volgekochte buffervoorraden zelf bij het Eerste Loket in gebreke blijven, hetzij door andere oorzaken, zal een beroep worden gedaan op de rechtstreekse kapitaalsbijdragen van het Eerste Loket. Daarbij zullen ook de overheids garanties van de lid-staten van het Fonds worden aangesproken.

Voor het eerste geval, waarbij het in gebreke blijven van één of meer geassocieerde IGO's de oorzaak is van het in gebreke blijven van het Eerste Loket, is een aparte aansprakelijkheidsregeling ontworpen. Deze houdt in dat lid-staten van geassocieerde IGO's via hun deelneming in het garanti kapitaal, dat via die IGO aan het Fonds is overgedragen, niet alleen aansprakelijk zijn voor de verliezen van die IGO, maar tevens voor verliezen van elke andere IGO die met het Fonds geassocieerd is, voor zover die lid-staten tevens lid zijn van die andere IGO's. Het komt er met andere woorden op neer, dat Nederland, dat bijvoorbeeld lid is van IGO A en IGO B maar niet van bijvoorbeeld IGO C, uit hoofde van zijn A-verplichtingen mede aansprakelijk is voor verliezen van B, maar niet voor verliezen van C, vooropgesteld dat door deze verliezen het Fonds in problemen zou geraken.

Feitelijk komt onderlinge aansprakelijkheid van de IGO's via het Fonds neer op een solidariteitsbeginsel. Tijdens de onderhandelingen werd dit omstreden aspect aangeduid met de term «fungibility». Vraag was of de lid-staten van een geassocieerde IGO via de garantieportefeuille van het Fonds geheel mede aansprakelijk zouden zijn voor verliezen van een andere geassocieerde IGO, ongeacht of deze lid-staten daarvan nu wel of geen deel zouden uitmaken. Hoewel door alle deelnemende landen werd erkend, dat een dergelijke vèrgaande aansprakelijkheidssituatie in de praktijk zich niet of nauwelijks zal voordoen, drongen met name de ontwikkelingslanden toch aan op volledige onderlinge aansprakelijkheid. Huns inziens was daarmee een essentiële factor voor de kredietwaardigheid van het Fonds gemoeid en zou aldus het solidariteitsprincipe tussen IGO's onderling nog sterker tot uitdrukking komen. De Verenigde Staten daarentegen stonden een strikte scheiding der aansprakelijkheid van lid-staten van diverse IGO's voor, daarbij wijzend op het feit, dat reeds voldoende garanties aanwezig waren voor niet nagekomen verplichtingen van een IGO, zoals het garanti kapitaal van de IGO en de overgedragen opslagbewijzen. Een Nederlandse suggestie om de volledige aansprakelijkheid een voor de B-groep acceptabele vorm te geven heeft ten slotte aan de vrij langdurige impasse over dit aspect een opening geboden. Uiteindelijk is

gekozen voor bovenbeschreven oplossing in de richting van een gedeeltelijke aansprakelijkheid. Met deze oplossing is beoogd een hecht aansprakelijkheidssysteem te creëren, waarmee zowel de verliezen van geassocieerde IGO's als eventueel daaruit voortvloeiende aanspraken op het Fonds voldoende gedekt zijn.

Ten slotte is bepaald dat, indien na het oproepen van alle beschikbare garanties alsnog financiële verplichtingen overblijven, de bewindvoerders bijeen zullen komen om over de modaliteiten van een adequate verhoging van de directe kapitaalbijdragen te spreken.

De rekeneenheid en de waardehandhaving van het kapitaal (artikelen 1, achtste en negende lid, 8 en 11, eerste en tweede lid)

De rekeneenheid van het Fonds (FRE), waarin het direct bijgedragen kapitaal is uitgedrukt, bestaat uit een mandje van de waarden van 16 nationale valuta. Deze rekeneenheid is gelijk aan het Speciale Trekkingsrecht (SDR) van het Internationale Monetair Fonds, zonder daar evenwel specifiek aan te refereren. De FRE zal zich aanpassen aan veranderingen in de samenstelling en waardering van de SDR (zie schema F van de overeenkomst). Inmiddels is in het IMF besloten de SDR-samenstelling te zullen wijzigen in een mandje van de 5 voornaamste valuta.

De invoering van een rekeneenheid had oorspronkelijk tot doel de waarde van het fondskapitaal te vrijwaren van ongewenste effecten van koerswijzigingen. Daartoe is tevens een aparte regeling tot waardehandhaving noodzakelijk, die inhoudt, dat lid-staten hun bijdragen, uitgedrukt in FRE, betalen in één van de zogenaamde «bruikbare valuta» tegen de koers op de dag van betaling ten opzichte van de rekeneenheid. Voor het Fonds «bruikbare valuta» zijn valuta, die het Fonds zonder enige restrictie van nationale overheden van oorsprong kan aanwenden voor zijn taakuitvoering. Expliciet genoemde bruikbare valuta zijn de Duitse mark, de Franse frank, de Japanse yen, het Pond Sterling en de US dollar. Alle financiële middelen en transacties van het Fonds worden in deze bruikbare valuta aangehouden respectievelijk verricht.

De waardehandhaving van het kapitaal bleek tijdens de onderhandelingen onoverkomelijke bezwaren van met name de Verenigde Staten op te leveren. De meeste overige B-groeplanden, waaronder Nederland en de Groep van 77, deelden de mening, dat het kapitaal van het Fonds zoveel mogelijk beschermd dient te worden tegen koersrisico's. Omdat de financiële relaties tussen Fonds en IGO's de waardehandhaving van het garantiekapitaal extreem gecompliceerd zouden maken, werd besloten voor dit kapitaalsdeel een oplossing te vinden binnen het kader van de associatie-akkoorden.

Wat betrof het overige kapitaalsdeel (het rechtstreeks bijgedragen kapitaal) bleek voor de Verenigde Staten de kennis van de exacte omvang in dollars van de financiële verplichtingen een absolute voorwaarde voor deelneming aan het Fonds te zijn. Om aan deze voorwaarde tegemoet te kunnen komen moest een bepaling worden opgenomen, waarbij elk land de keuze heeft tussen twee opties (artikel 11, eerste lid), namelijk het rechtstreeks bijgedragen kapitaal te voldoen in:

- a. elke bruikbare valuta tegen de koers tussen die valuta en de rekeneenheid op de dag van betaling of
- b. elke bruikbare valuta door een lid-staat gekozen bij partij worden bij de overeenkomst tegen de koers, die gold tussen de rekeneenheid en die valuta op 27 juni 1980 (datum van de totstandkoming van de overeenkomst).

Als gevolg van deze tweede optie zal er een tendens bestaan om in die bruikbare valuta te betalen, die ten opzichte van de rekeneenheid en van de eigen valuta sinds de datum van totstandkoming van de overeenkomst het meest in waarde is gedaald. Daarmee is afgeweken van de oorspronkelijke bedoeling van de rekeneenheid om de nog niet betaalde directe bijdragen in waarde te handhaven. De functie van de rekeneenheid blijft nu een louter boekhoudkundige.

Ten slotte is overeengekomen, dat bij elke herzieningsconferentie de betalingsmodaliteiten opnieuw bekeken worden in het licht van valutakoerschommelingen en van bepaalde relevante ontwikkelingen in de praktijk van internationale financiële organisaties (artikel 11, tweede lid).

B. Het Tweede Loket

Het Tweede Loket (artikel 18) heeft, anders dan het Eerste Loket, het karakter van een ontwikkelingshulpfonds dat schenkingen doet of niet-commerciële leningen verstrekt. Het beschikt hiertoe volgens de overeenkomst over een bedrag van ± FRE 265 mln. (f 700 mln.), te weten de som van de reeds eerder vermelde FRE 53 mln. (f 140 mln.) uit de kasmiddelen van het Eerste Loket en FRE 212 mln. (f 560 mln.) aan vrijwillige bijdragen. Deze middelen zijn bestemd voor de financiering van «andere dan prijsstabiliserende maatregelen». Hieronder worden verstaan activiteiten op het gebied van onderzoek en ontwikkeling, produktiviteitsverbetering, marktpromotie en verticale diversificatie (d.w.z. verwerking van grondstof tot halffabriekaat en/of eindprodukt), alles uiteraard binnen de grondstoffensector.

Voorwaarde voor het verkrijgen van schenkingen of leningen uit het Tweede Loket is, dat deze plaatsvinden binnen het kader van een internationaal grondstoffenorgaan, een belangrijke eis, omdat aldus de invloed van zowel producenten als consumenten evenredig gehandhaafd blijft. Immers slechts bij overeenstemming tussen deze beide partijen in het grondstoffenorgaan kan een project aan het Tweede Loket worden voorgedragen (zie bijlage C van de overeenkomst: definitie grondstoffenorgaan).

De procedure in dezen is als volgt: het grondstoffenorgaan, dat het project voorbereidt, dient een voorstel ter zake in, dat achtereenvolgens beoordeeld wordt door het Raadgevend Comité en de directeur. Het College van Bewindvoerders neemt ten slotte op basis van de uitgebrachte adviezen de uiteindelijke beslissing. Bij een positief besluit wordt tussen de partijen een uitvoeringsovereenkomst gesloten, waarin de modaliteiten van lening respectievelijk schenking zijn neergelegd.

Het *Raadgevend Comité* (artikel 25) wordt samengesteld uit deskundigen op het gebied van de grondstoffenontwikkelingsproblematiek en neemt door zijn expertise in bovengeschetste procedure een vrij centrale positie in. Toch wordt het niet uitdrukkelijk in artikel 19 als orgaan van het Fonds genoemd. De oorzaak hiervan is dat de ontwikkelingslanden tot het laatst toe een wantrouwende houding ten aanzien van dit orgaan hebben ingenomen. Zij zagen het hoofdzakelijk als een extra belemmering van de westerse industrielanden – die het comité hebben voorgesteld – in de besluitvorming van het Tweede Loket en wilden het daarom zo weinig mogelijk gewicht geven. De rol van het comité wordt daarmee overigens wel miskend. Immers, men mag niet uitsluiten dat al vrij snel een aantal projecten aan het Fonds zal worden voorgelegd, die gezien de relatief beperkte fondsen van het Tweede Loket naar alle waarschijnlijkheid niet alle volledig zullen kunnen worden gehonoreerd. In dat geval is een prioriteitstelling vereist op basis van objectieve criteria, die door experts in de materie worden toegepast. Met het oog hierop is het Raadgevend Comité in het leven geroepen. De taak van dit orgaan kan dus bepaald zinvol zijn en de omschrijving ervan in de overeenkomst biedt voldoende ruimte om het comité in staat te stellen zelf zijn mandaat nader in te vullen.

Terugkomende op de rol van het Tweede Loket in de bovengeschetste opzet kunnen wij enkele belangrijke voordelen noemen:

- De grondstoffengerichtheid («commodity focus»). Het Tweede Loket is mede uniek, omdat het geen landen- maar een grondstoffeninvalshoek heeft. Dit heeft tot gevolg dat projecten op het gebied van diversificatie, marktpromotie, onderzoek en ontwikkeling en dergelijke op geografisch veel grotere schaal kunnen worden opgezet. Door samen te werken met

andere internationale financiële instellingen kan het Fonds deze centrale functie in de grondstoffenwereld nog verder uitbouwen door als katalysator op te treden bij financiering van grondstoffenprojecten.

– De financiering via internationale grondstoffenorganen. Deze wijze van financiering is daarom zo interessant omdat zij bevorderend kan werken op de vorming van nieuwe internationale grondstoffenovereenkomsten, nu het Fonds alleen voor internationale grondstoffenorganen toegankelijk is. Mogelijkheden daartoe zijn onder meer wellicht aanwezig bij jute, tropisch hout, katoen en bananen.

C. Institutionele structuur van het Fonds

De institutionele structuur van het Fonds is geschoeid op de leest van die van bekende internationale financiële instellingen zoals het Internationale Monetaire Fonds, de Wereldbank en de regionale ontwikkelingsbanken.

De voornaamste organen zijn de Raad van Bestuur, het College van Bewindvoerder en de directeur (artikel 19). Daarnaast zal nog een Raadgevend Comité worden ingesteld. Behalve dit comité, dat alleen gericht is op activiteiten van het Tweede Loket, vormt de institutionele structuur van het Fonds ondanks de strikte scheiding tussen de twee loketten één organisatorische eenheid.

Raad van Bestuur (artikelen 20 en 21)

De Raad van Bestuur is het hoogste orgaan. Ieder lid is er vertegenwoordigd door een bestuurder, respectievelijk een plaatsvervangend bestuurder. De stemverdeling in de Raad van Bestuur is in zoverre opmerkelijk dat voor het eerst de ontwikkelingslanden als groep in een internationale financiële instelling ten opzichte van de westerse industrielanden een meerderheid hebben verkregen.

Indien wordt uitgegaan van universeel lidmaatschap (in bijlage A van de overeenkomst worden 163 staten expliciet genoemd) kan de verdeling van de stemmen over de diverse groepen in het volgende overzicht worden aangegeven. Ter illustratie is tevens vermeld hoeveel kapitaal elk van deze groepen aan het Eerste Loket (inclusief de FRE 53 mln. voor het Tweede Loket) zal moeten bijdragen.

Groepen	Stemverdeling		Financiële Bijdragen
	in %	in %	in FRE mln.
1. Groep van 77	47	33	116
2. B-Groep	42	51	180
3. D-Groep (Oostblok)	8	13	48
4. China	3	3	12
	100	100	356

Rekening houdend met deze groepsverdeling – waarin tevens een Noord-Zuidverdeling van 50–50 is bereikt –, ontvangt iedere lid-staat stemmen op basis van drie criteria: 150 basisstemmen ingevolge het gelijkheidsbeginsel, het in bijlage D van de overeenkomst aangegeven aantal stemmen op basis van het direct bijgedragen kapitaal en ten slotte 1 stem voor iedere FRE 37 832 (f96 774) aan via IGO's overgedragen garantiekapitaal. Dit laatste criterium kan uiteraard pas worden toegepast na de associatie van een IGO met het Fonds (vide hoofdstuk III, onder A, van deze memorie).

Het Koninkrijk ging tijdens de onderhandelingen uit van het internationaal gebruik dat er een duidelijke relatie dient te bestaan tussen de financiële bijdragen en de stemverdeling. Hanteert men daarbij als criterium het

nationale handelsaandeel in de totale wereldhandel van door het Fonds te bestrijken grondstoffenmarkten, dan blijkt dat qua groepsverdeling van dit principe tijdens de onderhandelingen is afgeweken. Daarom werd door de B-groep duidelijk gesteld dat het accepteren van de huidige stemmenverdeling geen precedent kan zijn en alleen moet worden gezien als een uiting van compromisbereidheid. Daarbij moet worden opgemerkt, dat, hoewel in principe alle besluiten voor zover mogelijk zonder stemming zullen worden genomen, voor alle fundamentele beslissingen een tweederde en in sommige gevallen een drievierde meerderheid is vereist. Hiermee is een evenwichtige besluitvorming gewaarborgd.

Ten slotte is voor het Koninkrijk als gevolg van de relatief geringe participatie in het Eerste Locket (inclusief de voorgeschreven overdracht naar het Tweede Locket bedraagt deze participatie 1,25%) de stemmentoe wijzing van 1,086% van het stemmentotaal redelijk te noemen.

College van Bewindvoerders (artikelen 22 en 23)

Het College van Bewindvoerders, dat 28 leden telt, is verantwoordelijk voor de algemene verrichtingen van het Fonds en rapporteert daarover aan de Raad van Bestuur. De 28 bewindvoerders en hun plaatsvervangers worden door de Raad van Bestuur gekozen volgens een systeem (bijlage E van de overeenkomst) waarbij 28 kandidaten die de meeste stemmen behalen gekozen zijn, mits een kandidaat ten minste 2,5% van het totaal aantal stemmen heeft verkregen. In de praktijk betekent dit dat lid-staten die over voldoende stemmen beschikken, hun eigen bewindvoerder en diens plaatsvervanger kunnen aanwijzen, terwijl de andere lid-staten zogenoemde kiesgroepen moeten vormen waarbij twee of meer lid-staten zich aaneensluiten om één bewindvoerder en plaatsvervanger te kiezen.

Nederland heeft met Italië overeenstemming over de vorming van zo'n kiesgroep bereikt. De overeenstemming houdt onder meer in dat bij de inwerkingtreding van het Fonds Italië voor de eerste periode van twee jaar (de duur van een ambtstermijn) de bewindvoerder levert en Nederland de plaatsvervanger. De daarop volgende periode levert Nederland de bewindvoerder en Italië de plaatsvervanger, enzovoorts.

Hoewel fundamentele besluiten ook hier met tweederde of drievierde meerderheid moeten worden genomen, streeft men er in dit college eveneens naar besluiten zonder stemming te nemen. Wordt er wel gestemd, dan kan – zulks in tegenstelling tot andere gelijksoortige organisaties – een bewindvoerder die meer lid-staten vertegenwoordigt, zijn stemmen gesplitst uitbrengen.

Directeur (artikel 24)

De directeur van het Fonds wordt gekozen door de Raad van Bestuur. Hij is belast met het dagelijks beheer en is tevens voorzitter van het College van Bewindvoerders.

Raadgevend comité (artikel 25)

Het Raadgevend Comité, ingesteld door de Raad van Bestuur, dat tot taak heeft adviezen uit te brengen over voorgelegde grondstoffenprojecten, wordt niet uitdrukkelijk in artikel 19 als orgaan van het Fonds genoemd. De oorzaak hiervan is de hierboven onder B van het onderhavige hoofdstuk van deze memorie geschetste wantrouwende houding van de ontwikkelingslanden ten aanzien van dit orgaan.

De samenstelling van het comité moet nog nader worden uitgewerkt in een desbetreffend reglement. Voor Nederland is in dit verband van belang de zogenaamde B-groep-afpraak, een gentleman's agreement tussen de westerse industrielanden, dat als volgt luidt:

«Erkende het probleem, dat voor bepaalde B-groep-leden bestaat inzake de discrepantie tussen hun stemmenaantal en de omvang van hun vrijwillige bijdragen aan het Tweede Loket, kwam de B-groep op 19 februari 1980 tijdens de vierde zitting van het Interim Comité de volgende interne afspraak overeen: De leden van de B-groep zijn overeengekomen om bij het uitbrengen van hun stemmen voor de verkiezing van het Raadgevend Comité er naar te streven substantiële vertegenwoordiging te verzekeren voor die B-groep-leden, die de belangrijkste vrijwillige bijdragen aan het Tweede Loket hebben verricht.»

Deze tekst is overeengekomen op initiatief van Nederland, daarbij gesteund door Noorwegen en Italië, de naar verhouding belangrijkste B-groep-contribuanten aan het Tweede Loket (Nederlandse bijdrage \$ 17 mln., Noorse bijdrage \$ 22 mln. en Italiaanse bijdrage \$ 15 mln.).

D. Diverse en slotbepalingen

Deelneming Europese Gemeenschap (artikelen 4 en 5)

Opneming van een bepaling in de overeenkomst, die de mogelijkheid van een lidmaatschap bood voor intergouvernementele organisaties, heeft tijdens de onderhandelingen bij de groep van ontwikkelingslanden lange tijd op verzet gestuit dat zich in concreto richtte op de Europese Gemeenschap. Zij duchtten dat de Europese Gemeenschap als zodanig meer stemmen zou kunnen uitbrengen dan de negen afzonderlijke lid-staten samen. Voorts bestond de vrees dat, wanneer de financiële bijdragen, met name die op vrijwillige basis, onder het gemeenschapsbudget zouden vallen, het eindresultaat veel lager zou kunnen uitkomen dan wanneer de lid-staten afzonderlijk zouden bijdragen. Ten slotte sloot men niet uit dat door dwarsliggen van enkele grote lid-staten binnen de Gemeenschap, de Europese Gemeenschap als zodanig geblokkeerd zou kunnen raken met als gevolg dat geen van de lid-staten zijn verplichtingen zou kunnen nakomen.

Dit alles leidde ertoe, dat uitdrukkelijk is bepaald, dat intergouvernementele organisaties geen financiële verplichtingen ten opzichte van het Fonds hebben en ook geen stemmen bezitten. Op deze voorwaarden zijn de ontwikkelingslanden ermee akkoord gegaan dat naast de lid-staten ook de Gemeenschap partij kan worden bij de overeenkomst. Dit houdt in dat ook namens de Europese Gemeenschap indien deze lid wordt, een bestuurder zitting zal hebben in de Raad van Bestuur; deze kan echter geen eigen stemmen uitbrengen.

Over de competentie van de Europese Gemeenschap naast die van de lid-staten heersen binnen de Gemeenschap verschillende opvattingen die niet tot elkaar zijn gekomen.

Wijzigingsbepalingen (artikel 51)

Wijzigingen van de overeenkomst worden krachtens artikel 51, tweede lid, met drie vierde meerderheid door de Raad van Bestuur aangenomen. Zij zullen in werking treden zes maanden nadat zij door de raad zijn aangenomen, tenzij de raad anders zal aangeven. In het algemeen komen de wijzigingen dus tot stand en treden zij in werking door middel van een besluit van een orgaan van een volkenrechtelijke organisatie in de zin van artikel 67 van de Grondwet en behoeven zij derhalve niet de goedkeuring der Staten-Generaal. Wel zullen zij uiteraard zoals gebruikelijk ter kennis worden gebracht van de Staten-Generaal.

Voor de inwerkingtreding van door de Raad van Bestuur aanvaarde wijzigingen betreffende de onder artikel 51, derde lid, onder (a) tot en met (e), genoemde gevallen is aanvaarding door alle lid-staten vereist. Met betrekking tot laatstbedoelde wijzigingen is artikel 60, tweede lid, van de Grondwet van toepassing en de goedkeuring van de Staten-Generaal vereist. De periode van zes maanden tot de inwerkingtreding kan overigens op verzoek van een lid-staat (bij voorbeeld uit constitutionele overwegingen) worden verlengd.

Inwerkingtreding (artikel 57)

De streefdatum voor de inwerkingtreding van de overeenkomst is 31 maart 1982. Voor de inwerkingtreding is vereist dat 90 staten bij de overeenkomst partij zijn geworden, die samen minstens tweederde van de directe bijdragen moeten vertegenwoordigen. Daarnaast moet nog de helft van de vrijwillige bijdragen zijn toegezegd.

Dat voor de inwerkingtreding nogal zware voorwaarden zijn gesteld vindt zijn reden in het feit dat de werking van het Fonds afhankelijk is van zowel een groot aantal deelnemende Staten als van voldoende financiële middelen.

Ingeval op 31 maart 1982 aan de vereisten voor de inwerkingtreding van de overeenkomst niet is voldaan, dan kunnen de staten die op dat tijdstip de overeenkomst reeds hebben bekrachtigd, met tweederde meerderheid een nieuwe datum van inwerkingtreding overeenkomen.

Medio februari 1982 was ongeveer \$ 250 mln. aan vrijwillige bijdragen toegezegd; aan de voorwaarde, dat de helft van de vrijwillige bijdragen moet zijn toegezegd, is daarmee voldaan. Daarentegen hadden op dat tijdstip weliswaar 77 staten de overeenkomst ondertekend, doch slechts 24 staten de overeenkomst bekrachtigd. De streefdatum voor inwerkingtreding van de overeenkomst zal dus zeker moeten worden verlengd; thans is nog niets bekend over een nieuwe datum van inwerkingtreding.

De overeenkomst is op 1 oktober 1980 voor het Koninkrijk ondertekend.

IV. Het Nederlandse optreden tijdens de onderhandelingen

Vanaf het eerste begin van de onderhandelingen is Nederland voorstander van een Gemeenschappelijk Grondstoffenfonds geweest. Het Nederlandse beleid ging ervan uit, dat in die fase van de onderhandelingen vooral een koploperfunctie de politieke druk op de meerderheid van de B-groep om in te stemmen met het Grondstoffenfonds kon vergroten. De Nederlandse toezegging tijdens UNCTAD IV financieel te zullen bijdragen, mits deze opstelling na zorgvuldige onderhandeling algemeen aanvaardbaar zou zijn, paste geheel in deze beleidsopvatting evenals de concrete toezegging van \$ 25 mln. door de Nederlandse regering aan het einde van de onderhandelingsronde van november 1977.

Dat een en ander door de meeste B-groep landen niet in dank werd afgenomen was overigens te begrijpen. De houding van Nederland en Noorwegen belette dat de B-groep zich als één blok kon teweestellen tegen de eisen van de wél als eenheid optredende G-77 en verzwakte daarmee de onderhandelingskracht van de tegenstanders van het Fonds (Verenigde Staten, Verenigd Koninkrijk en Japan).

De noodzaak van de meer uitgesproken voortrekkersrol uit de beginfase nam echter af in de mate waarin de B-groep de grondstoffenfondsgedachte begon te accepteren. Vooral na het maart-akkoord kon Nederland zich dan ook meer en meer in een algemene B-groep-positie vinden, waarbij onder meer initiatieven werden ontplooid ten aanzien van aansprakelijkheidsstelling, de B-groep-afpraak inzake het Raadgevend Comité, Tweede Loketproblemen, fasering van deposito's en dergelijke.

De onverminderde belangstelling van Nederlandse zijde voor het welslagen van het Grondstoffenfonds werd daarnaast nog eens onderstreept door het op 5 maart 1980 voordragen van Amsterdam als kandidaat voor de vestigingsplaats van het Fonds, een voorstel, dat tijdens de slotconferentie door de Minister voor Ontwikkelingssamenwerking is herhaald.

V. De budgettaire consequentie voor het Koninkrijk

De bijdrage van het Koninkrijk aan het Eerste Loket bedraagt FRE 4 456 652 (f 11 400 115)². Dit bedrag is inclusief het voor elke lid-staat gelijke minimumbedrag van FRE 756 647 (f 1 935 503). De beslissing, hoeveel het Koninkrijk van het voor elk land gelijke minimumbedrag ad FRE 756 647 aan

² Tegen de koers van FRE 1 = f 2,558 op 27 juni 1980.

het Tweede Loket zal toewijzen (zie de opmerking onder 2 bij het cijfermatig overzicht van de financiële structuur van het Eerste Loket in hoofdstuk III, onder A, van deze memorie) zal mede afhankelijk zijn van het toetredingsverloop tot de overeenkomst.

Voor zijn bijdrage aan het Eerste Loket verkrijgt het Koninkrijk 589 aandelen van FRE 7 566,47145 elk, ofwel 1,47% van de totale middelen voor het Eerste Loket, indien wordt uitgegaan van universeel lidmaatschap (zie bijlage A van de overeenkomst).

De bijdragen van het Koninkrijk aan de afzonderlijke IGO's worden geregeld bij de overeenkomsten van toetreding tot die IGO's.

De aandelen zijn onderverdeeld in twee categorieën: 430 aandelen die worden volgestort en 159 aandelen waarvoor het Koninkrijk garant staat ingeval het Fonds in gebreke moet blijven. De volstorting van de eerste categorie aandelen geschiedt volgens een betalingsschema, waarbij over een periode van twee jaar na de datum van inwerkingtreding van de overeenkomst voor het Koninkrijk 50% wordt betaald in kasgelden en 50% in de vorm van betalingspromessen (artikel 11, derde lid). De verzilvering van de promessen vindt plaats indien de Raad van Bewindvoerders zulks nodig acht.

Het Koninkrijk zal zijn bijdrage betalen in één van de voorlopige vijf voor het Fonds zogenaamde «bruikbare valuta» en het kiest voor de optie zijn verplichtingen te voldoen tegen de wisselkoers tussen één van deze bruikbare valuta en de rekeneenheid van het Fonds op de dag van betaling (artikel 11, eerste lid). Deze keuze is ingegeven door de overweging dat tijdens de onderhandelingen het Koninkrijk zich voorstander heeft betoond van een zo adequaat mogelijke wijze om de waarde van het fondskapitaal te vrijwaren van fluctuaties van wisselkoersen.

Op de UNCTAD V-conferentie te Manilla in mei 1979 werd door het Koninkrijk een toezegging aan het Tweede Loket gedaan ter grootte van US \$ 17 mln., zijnde een deel van de destijds toegezegde \$ 25 mln. Eerstgenoemd bedrag zal worden betaald tegen de wisselkoers tussen de US dollar en de gulden op de dag van de totstandkoming van de overeenkomst, te weten 27 juni 1980. De koninkrijksbijdrage komt met deze toezegging uit op rond 6% van de totale geplande vrijwillige bijdragen aan het Tweede Loket. De hiervoor genoemde financiële verplichtingen uit hoofde van het rechtstreeks bijgedragen kapitaal van het Eerste Loket en van de vrijwillige bijdrage aan het Tweede Loket van het Gemeenschappelijke Fonds voor Grondstoffen zullen ten laste komen van hoofdstuk V van de Rijksbegroting onder het Ontwikkelingsplafond.

VI. Slotbeschouwing

Zoals reeds gesteld neemt het Grondstoffenfonds een centrale plaats in bij de uitbouw van een mondiale grondstoffenpolitiek. De totstandkoming van de overeenkomst moet in deze samenhang worden gezien als een belangrijke stap voorwaarts zowel in het kader van de Noord-Zuiddialoog als in de nauwere context van het Geïntegreerd Grondstoffenprogramma en de realisatie daarvan.

De Nederlandse Regering heeft van het begin af aan haar steun gegeven aan de realisatie van een werkbaar Fonds. Daarnaast heeft ons land Amsterdam voorgedragen voor vestiging van het hoofdkwartier van het Fonds.

De ondergetekenden beschouwen het bereikte onderhandelingsresultaat dan ook als een verheugende ontwikkeling en zij achten deelneming aan de overeenkomst een logisch uitvloeisel van het door de Regering tot nu toe gevoerde grondstoffenbeleid.

Het welslagen van de overeenkomst staat of valt evenwel met het verlengen van bestaande en het tot stand komen van nieuwe grondstoffenovereenkomsten. Niet ontkend mag worden, dat het overleg op grondstof-

fengebied de laatste tijd een aantal tegenslagen heeft moeten incasseren, die er toe kunnen leiden, dat althans het Eerste Loket aanvankelijk slechts beperkt zal kunnen functioneren. Daarentegen zijn er voldoende indicaties om aan te nemen, dat het Tweede Loket van het begin af aan zijn activiteiten in voldoende mate zal kunnen ontplooien. Een getemperd optimisme omtrent de levenskansen van de overeenkomst is onder deze omstandigheden naar onze mening dan ook op zijn plaats, waarbij niet uit het oog mag worden verloren, dat het hierbij gaat om een geheel nieuwe instelling zonder precedent.

De overeenkomst zal voor wat het Koninkrijk betreft mede gelden voor de Nederlandse Antillen.

De Minister van Economische Zaken,
J. C. Terlouw

De Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken,
H. van den Broek

De Minister voor Ontwikkelingssamenwerking,
C.P. van Dijk

De Minister van Financiën,
A.P.J.M.M. van der Stee

De Minister van Landbouw en Visserij,
J. de Koning

